

VitalPro

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
REGIONÁLIS KUTATÁSOK KÖZPONTJA
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI TUDOMÁNYOS INTÉZETE

ÉPÍTÉSI ÉS KERESKEDELMI
amerikai–magyar Kft.
1126 BUDAPEST, Istenhegyi út 9/d.
HUNGARY
Tel: 355-4614 • Fax: 212-9626

Ökoszféra-
Projekt Kft

„PARTNERSÉG 2007-13 KONZORCIUM”

SZOMBATHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS ÉS AGGLOMERÁCIÓJA

TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA

NYUGAT-DUNÁNTÚLI
REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI TANÁCS

I.

HELYZETÉRTÉKELÉS, JÖVŐKÉP ÖSSZEFOGLALÓ HOSSZÚ TÁVÚ KONCEPCIONÁLIS CÉLOK

Szombathely, 2006.

Készült: Szombathely MJV és a Szombathelyi kistérség elfogadott és készülő fejlesztési dokumentumai felhasználásával

Tartalomjegyzék

1. HÁTTÉR	3
2. HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA – SWOT ELEMZÉS	4
3. ALAPELVEK, ÉRTÉKEK	6
4. SZOMBATHELY ÉS AGGLOMERÁCIÓJA JÖVŐKÉPE, 2030	8
5 KONCEPCIONÁLIS CÉLOK (2007-2020) MEGHATÁROZÁSA	10
5.1. Szombathely és agglomerációja fejlesztésének fő céljai, irányai	10
5.2. A hosszú távú, koncepcionális célok	11

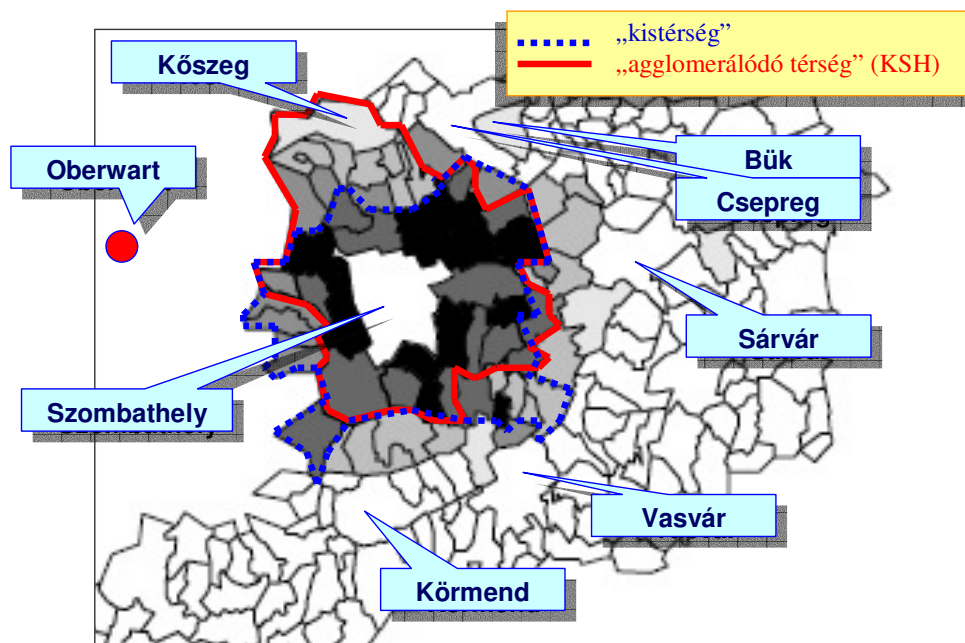
1. Háttér

Szombathely, mint a *Nyugat-Dunántúli Régió centrális helyzetű városa*, egyben az öt országot érintő Nyugat-Pannónia egyik évezredes hagyományú centruma *új alapokra helyezett fejlesztéspolitikája* keretében nagyszabású kezdeményezésekkel, az utóbbi évek műhelymunkája során kiérlelődött fejlesztési programjai megvalósításával *újra térsége fejlődési csomópontjává* kíván válni az elkövetkező programozási időszakban. Az ehhez szükséges fejlesztések alapját a *konszenzussal* elfogadott *hosszú távú településfejlesztési koncepció* jelenti, mely a lezajlott komoly szakmai és fejlesztéspolitikai viták eredményeként *határozott közös szándékot* jelez, és *egyértelmű irányt* mutat a város számára a kiemelt lokális feladatok és betöltendő térségi szerepek tekintetében egyaránt.

A város és a részvételével működő *többcélú kistérségi társulás* fejlesztéspolitikájában hangsúlyosan figyelembe veszi azt a mind erősebb *térkapcsolati hálót* és formálódó *településközi együttműködési rendszert*, mely közvetlen környezetét jellemzi - egyfelől épít annak kohéziójára és az abból származó erőkre, egyszersmind annak kontextusban értékeli fejlesztési beavatkozásainak céljait és hatásait.

Habár a város és környezete viszonyát leíró modellek és formalizáló struktúrák ma még nem kellően letisztultak (1. ábra), a város térszervező erejének valós határai elmosódtak, a fejlesztéspolitika folyamatosan keresi azokat a programokat, melyek akár a látners kapcsolatokat is tartalommal tudják megtölteni, mozgásban hozandó a sajátos társadalomföldrajzi térben rejlő potenciált.

1. ábra: Szombathely munkaerővonzás, az „agglomerálódó térség” és a „kistérség”

A város fejlesztési tevékenységét – hatásait illetően - három térségi szintre vonatkoztatva alakítja:

- Szombathely város (*város*).
- A Bük-Sárvár-Vasvár-Körmend-Güssing-Oberwart-Köszeg körön belüli terület (*szűk vonzáskörzet, potenciális agglomerációs tér*);
- Graz-Sopron-Zalaegerszeg-Szentgotthárd-Maribor (*tág vonzáskörzet - kooperációs tér*);

A három szint vonatkoztatási rendszere sok tekintetben egymásra épül, ugyanakkor az egyes szinteken belül sok tekintetben eltérnek a fejlesztési funkciók és hangsúlyok. A **modern és fenntartható városfejlődés** feladatai, egy új alapokra **helyeződő sokoldalú agglomerációs térségi együttműködési modellel** kapcsolatos küldetés és a **regionális-nemzetközi térségi hálózati szervező** szerep összehangolása komoly erőfeszítéseket követel a várostól, de rendkívüli hozadékokat ígér Szombathely és a régió egésze számára.

2. Helyzetelemzés összefoglalása – SWOT elemzés

Ugyan Szombathely Megyei Jogú Város és a város körülvevő agglomeráció szervesen összetartozó térbeli struktúrát alkot, a centrum és perifériája sok tekintetben eltérő jellemzőkkel, adottságokkal és lehetőségekkel bír, sőt bizonyos mértékben érdekeik is különböznek. A koncepció határozott célja a térség integrált, egységes kezelése, a közös érdekek középpontba állítása, mindamelllett a helyzetelemzés szintjén a különbségek is markánsan megmutatkoznak. Az alábbiak elkülönülten jelenítik meg a „város” és „vidéke” sajátosságait, mely kettős nézőpont azonban a – a különbségeket is megjelenítő helyzetelemzési eredményeken nyugvó - fejlesztési irányok és beavatkozási területek kijelölésénél már elmosódik.

1. táblázat: Szombathely MJV SWOT-mátrixa

Belső tényezők	
Erősségek	Gyengeségek
<p>Jó földrajzi helyzet; vasúti központ</p> <p>Külföldi tőke markáns jelenléte, kiegyensúlyozott a munkaerőpiac.</p> <p>Jól működő és kiépült egészségügyi és szociális ellátórendszer;</p> <p>Sok iskola, kiterjedt vonzáskörzet</p> <p>Regionális szerepű intézmények az iskolarendszeren kívüli képzésben.</p> <p>Kulturális sokszínűség, kiépült intézményrendszer</p> <p>Idegenforgalmi kínálat és adottságok</p>	<p>Közúti közlekedés</p> <p>Regionális szerepkörök gyengülése</p> <p>Demográfiai problémák</p> <p>Csökkenő gazdasági aktivitása, alacsony kvalifikáltságot igénylő munkahelyek</p> <p>A terciér szektor alacsony súlya</p> <p>Felsőoktatás és K+F hiányosságai</p> <p>Hiányok a turisztikai infrastruktúrában</p> <p>Városon kívül születő nagy horderejű gazdasági döntések, erős függőség</p>
Külső tényezők	
Lehetőségek	Veszélyek
<p>Közúti és vasúti fejlesztések „feltáró” hatásai</p> <p>Kedvező irányú befektetői döntések</p> <p>Pályázati források bővülése a térség céljaihoz</p> <p>Nemzetközi kapcsolódási pontok és együttműködési lehetőségek</p> <p>Vonzáskörzet nyílása Burgenland felé</p>	<p>Demográfiai folyamatok negatív hatásai</p> <p>Helyi felsőoktatás feltételrendszerének kedvezőtlen alakulása</p> <p>Nagyüzemek keletre költözése</p> <p>Regionális szerepkörök további csökkenése</p> <p>A lignit termelés és az erőmű beindulása</p>

2. táblázat: A kistérség SWOT-mátrixa

Belső tényezők	
Erősségek	Gyengeségek
<p>Kedvező elhelyezkedés, természeti adottságok</p> <p>Viszonylag kedvező demográfiai és foglalkoztatási mutatók</p> <p>Pozitív a vándorlási egyenleg, jelentős népességmegtartó erő, magas szellemi potenciál</p> <p>Jó szintű műszaki, kommunális infrastruktúra</p> <p>Szombathely vonzáskörzeti hatása - emiatt alapvetően megnyugtató alapellátás</p> <p>Magas vállalkozás-sűrűség, viszonylag magas, kiegyenlített jövedelemszint</p> <p>Kőszeg, mint markáns arculatú alközpont</p>	<p>Népességcsökkenés, elsősorban a negatív természetes szaporodás miatt</p> <p>Szombathely túlsúlya, elszívó hatása, Hiányok a közlekedési infrastruktúrában</p> <p>Heterogenitás, nem egységes térszerkezet</p> <p>Szombathely-központú gazdaság, helyi gazdasági bázis gyengesége</p> <p>Mezőgazdaság komoly problémái</p> <p>Lehetőségekhez képest gyenge turizmus</p>
Külső tényezők	
Lehetőségek	Veszélyek
<p>Nemzetiségek, külföldi kapcsolatok erősödése</p> <p>Az M9 út térséget „feltáró” hatása</p> <p>Szombathely turizmusának élénkülése</p> <p>Megújuló energiák iránti igény erősödése</p> <p>Az alternatív agrártermékek javuló lehetőségei</p> <p>Pályázati források bővülése a térség céljaihoz</p>	<p>Demográfiai folyamatok hatásai</p> <p>Lignitbánya megvalósulása</p> <p>A központi finanszírozású infrastrukturális beruházások elmaradása</p> <p>Ipari munkahelyeinek bizonytalansága</p> <p>Forrásokért folyó intenzív verseny</p>

A fejlesztések célja elvi szinten a térség erősségeinek maximális mértékű kihasználása, a gyengeségek csökkentése vagy kiküszöbölése, kísérletek a lehetőségek kiaknázására és a törekvés veszélyek elkerülésére.

3. Alapelvek, értékek

A fejlesztéspolitika feladata lehet egyes konkrét irányok és beavatkozási területek kijelölésén túl bizonyos követendő értékek és alapelvek rögzítését is lehetővé teszi, amelyek a különböző ágazatokban és területeken egyaránt szem előtt tartandók. Szombathely Megyei Jogú Város és agglomerációja a fejlesztéspolitikában érvényre kívánja juttatni azokat a közös alapelveket, melyek a régió területfejlesztésében érintett szereplők körében egyetértéssel megfogalmazódtak, úgymint: *fenntartható fejlődés; esélyegyenlőség; információs társadalom; partnerség; nyitottság, megújulási készség és kezdeményezőkézség; területi koordináció, illetve szubszidiaritás; foglalkoztatás.*

Fenntartható fejlődés

A fenntartható fejlődés három dimenzió, a társadalom, a gazdaság és a környezet harmonikus kezelését jelenti, kitérve az intézményrendszerre és az azt befolyásoló politikára. A külső élettelen környezet, az abba beágyazódó élő környezet, az annak részét képező társadalmi környezet és a társadalmi környezetbe beágyazódó gazdasági környezet hierarchiájáról van szó. Ezen dimenziókat nem egymásmellettségében, hanem ok-okozati összefüggésként kell kezelni. A fejlődés abban az esetben lehet harmonikus, fenntartható, ha a cél a társadalom életminőségének javítása, illetve fenntartása (ami főként minőségi szemlélet érvényesítését jelenti). A gazdaság a jólét megvalósításának az eszköze, a környezet pedig feltétele, azaz egyszerre lehet lehetősége és korlátja is a fejlődésnek, amely fejlődési folyamatban a társadalom, a gazdaság és a környezet viszonyát az osztársadalmi alapra épülő és osztársadalmi részvétellel működő politikai intézményrendszer garantálja. Összességében a fenntartható fejlődés az emberi életminőség javulását jelenti úgy, hogy közben a támogató ökoszisztémák eltartóképességének határain belül maradunk. (World Resources Institute 1992).

Esélyegyenlőség

A régió egyes kedvező gazdasági mutatói elfedik azokat a belső gazdasági, társadalmi egyenlőtlenségeket, amelyek a régió egyes fejlett és perifériális térségei között tapasztalható. Ezek az egyenlőtlenségek a hátrányos helyzetű rétegeket (elsősorban a nőket, romákat, kistelepülésen élőket, megváltozott munkaképességűeket) még súlyosabban érintik. Az emberkincsét kiemelten kezelő, és az esélyteremtés fontosságát értéknek tekintő Nyugat-Dunántúli Régióknak a következő tervezési időszakban biztosítani kell az esélyegyenlőség horizontális szempont valós érvényesülését (programozás és végrehajtás szakaszában is). Ez alapfeltétele egy egészséges, szolidáris és megújulásra képes társadalom megteremtésének. A régiókn belül az aprófalvas, rossz elérhetőségű területeken élők életkörülményeinek javítását is fokozottan figyelembe kell venni.

Információs társadalom

A társadalmi-gazdasági élet szereplői számára a fejlett info-kommunikációs (távközlési) technológiákhoz való hozzáférés és az ebben rejlő lehetőségek kiaknázása, (felhasználói készség megléte, tartalomszolgáltatás) a hatékony működés és a versenyképesség alapfeltétele. A fejlesztéseknél tekintettel kell lenni a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és a munkaerőpiacról kiszorultak igényeire is. Törekedni kell az informatikai eszközök és tartalom-szolgáltatások minél egyszerűbb kezelhetőségére.

Partnerség

A régióban a megyék, nagyvárosok közti - erőforrásokkal is megalapozott - hálózatos együttműködésére, a sajátos adottságoknak leginkább megfelelő fejlesztési célok meghatározására és közszolgáltatási funkciók ellátási körzetekhez igazodó arányos megosztására kell törekedni. Kistérségi szinten alapvető szempont a települések együttműködésnek ösztönzése közszolgáltatási feladataik ellátása és fejlesztése érdekében. A fejlesztési javaslatokat és célokat az állami szereplőknek a vállalkozók érdekképviselőivel, a civil partnerekkel együttműködésben kell kialakítani. A régió fejlődése csak az EU, az állam és megyék, kistérségek konszenzusra törekvő együttműködésben, fejlesztési programjai révén valósulhat meg. A gazdaság fejlesztésének is az alapja a vállalkozások, illetve a gazdaságot közvetlenül kiszolgáló közszféra intézményeinek (klaszter alapú) együttműködése. Valós partnerségi együttműködések kialakítására kell törekedni: ami személyes részvételen, kötelezettségvállaláson és kölcsönös erőforrás biztosításon alapul. A partnerségek ösztönzése nemcsak régión belül, hanem a határokon átnyúló viszonylatban is fontos. Partnerséghez szükséges az együttműködésben érintettek, „így kicsiknek és nagyoknak” is a kompromisszum készség megléte, mely feltételezi a közös érdek megjelenítése az egyéni érdekek rövid távú maximalizálásával szemben.

Nyitottság, megújulási készség, kezdeményezőkészség

Kiemelt figyelmet kell fordítani a tervezés és megvalósítás folyamatában az új kezdeményezések ösztönzésére, illetve az új megoldások keresésére. Az újítás lehet saját ötlet, fejlesztése, vagy más térségben (pl. interregionális együttműködések), szakterületen használt alkalmazás sikeres adaptációja.

Területi koordináció, szubszidiaritás

A fejlesztések tervezése, eldöntése során a régió törekszik az adott terület egység (pl. kistérség) számára szükséges fejlesztési tevékenységek összehangolt tervezésére, illetve támogatási döntések meghozatalára. A különböző tevékenységek összehangolását és fejlesztési döntések meghozatalát mindig azon a területi szinten kezdeményezi, ahol a tervezéshez, döntéshez szükséges információk rendelkezésre állnak.

Foglalkoztatás

A támogatások során törekedni kell az EU versenyképességi stratégiájával összhangban a teljes foglalkoztatás elérésére. Ennek érdekében szükséges vizsgálni a támogatásokkal megvalósuló fejlesztések munkahelyteremtő hatását, valamint külön figyelmet kell fordítani a kistérségeken a foglalkoztatást helyben nyújtó projektek kitalálására és támogatására. A fejlesztések során törekedni kell a magasabb képzettséget igénylő munkahelyek kialakítására. Az elsődleges munkaerőpiacról kiszorultak foglalkoztatásának ösztönzése elsődrendű feladat, melyet sok esetben képzésnek, közösségfejlesztésnek, mentális tanácsadásnak kell kísérnie.

4. Szombathely és agglomerációja jövőképe, 2030

A jövőkép a jelenlegi helyzetből kiinduló elemzés mellett egy jövőben állapot megjelenítésével segíti fejlesztési céljait meghatározásában. A város és agglomerációja jövőképe – mely természetesen *a fenti alapelvek érvényesülését is feltételezi - hosszú távra* jelöl ki egy kívánatos célállapotot, melyhez való konvergencia, *mint a „fejlődés” távlati célja*, részben spontán folyamat, részben a város és az agglomeráció szereplői tudatos tevékenységének eredménye.

A város **jövőképében** körvonalazódó **stabil gazdasággal** rendelkező **modern város** – a saját polgárainak nyújtott **magas szintű életfeltételek** biztosítása mellett - egy jelentős hatású és markáns arculatú Közép-európai településként a **Graz-Sopron-Zalaegerszeg-Szentgotthárd-Maribor térség** kulturális, ipari, kereskedelmi, oktatási és turisztikai **térségi hálózat szervező szereplőjévé** válik. A város térszervező aktivitásának középpontjában olyan fejlesztések állnak, melyek egyfelől a **helyi adottságok és tradíciók** bázisán **folyamatosan építik és megújítják a XXI. századi várost**, másfelől távolabb tekintve a szűken vett városi érdekeken **erőteljes térségi impulzusokat gerjesztenek**.

A város fejlesztéspolitikai szerepvállalása három szinten is erős: a **modern és fenntartható városfejlődés** feladatainak ellátása, egy új alapokra helyeződő **sokoldalú agglomerációs térségi együttműködési modellel** kapcsolatos küldetés betöltése és a **regionális-nemzetközi térségi hálózati szervező** szerep összehangolása párhuzamosan tud megvalósulni.

Szombathely és a gazdaságilag, kulturálisan és fejlett közlekedési-kommunikációs rendszereit tekintve vele **szerves kapcsolatrendszerben** élő centrumon kívüli települések (élen a Szombathelyt számos funkcióban termékeny módon kiegészítő alcentrummal, Kőszeggel) a régió **kiemelkedő életszínvonalú**, egyben **kedvező demográfiai trendekkel** jellemezhető, **erős identitású** térségét alkotják, ahol a **gazdaságilag versenyképes, modern, erős regionális pozíciót betöltő agglomerációs központ** körül elhelyezkedő településgyűrű **természeti és kulturális értékekben gazdag szuburbán rekreációs zónát** képez, mely egyszersmind **szellemi potenciáljára** és **magas szintű infrastruktúrára** alapozva valós, **egyenértékű alternatívát** kínál a centrummal szemben nemcsak **lakóhelyként, vállalkozási telephelyként** és **turisztikai célpontként**, de bizonyos **kulturális és oktatási szolgáltatások** tekintetében is.

A jövőkép lehangsúlyosabb elemei:

- ❖ **Kedvező életfeltételek, magas életszínvonal és egyre javuló demográfiai trendek**– az urbanizált, minőségi munkahelyeket, magas szintű szolgáltatásokat és vonzó lakókörnyezet nyújtó város képe a központ körül elhelyezkedő természeti és kulturális értékekben gazdag szuburbán rekreációs zónával;
- ❖ **Stabil gazdaság** – az életfeltételek biztosításának alapját a kellően diverzifikált, a helyi közép vállalkozásokat, a magas hozzáadott értékű tevékenységeket és az erős feldolgozóipar ipar mellett különböző perspektivikus iparágakat (megújuló energiák, turizmus) is jelentős súllyal magába foglaló, fenntartható növekedést biztosító gazdaság képezi;
- ❖ **Folyamatosan épülés és megújulás** – az újabb és újabb kihívásokra a város egyre erősebb innovációs potenciálja révén folyamatosan és kreatív módon lépes reagálni, az

új ágazatok, jelenségek, viszonyok, tevékenységek és megoldások természetes módon integrálódnak a rugalmas struktúrákba;

- ❖ **Graz-Sopron-Zalaegerszeg-Szentgotthárd-Maribor térség hálózat szervező szerepköre** – olyan kulturális, ipari, kereskedelmi, oktatási és turisztikai impulzusok folyamatos gerjesztése, mely hatásaiban messze túlmutat az agglomeráción;
- ❖ **XXI. századi város a helyi adottságok és tradíciók bázisán-** - a markáns római kori elemekben bővelkedő, gazdag történelmi-kulturális múlt és az azzal összefüggő értékek maximális kihasználása, megőrzése és gyarapítása a modern kor követelményrendszerének kontextusába ágyazódik;
- ❖ **A város és környezetének szerves kapcsolatrendszere** – olyan újszerű agglomerációs együttműködési rendszer működése, melyben a kölcsönös érdekek érvényre jutása mellett jöhet létre egy, a térségi potenciálját maximálisan hasznosítani képes fejlesztési keretrendszer és fejlődési tér, melynek Kőszeg társközpontként egy sajátosan értékes szereplője és integráns része;
- ❖ **A szellemi potenciál, a kulturális és oktatási szolgáltatások** meghatározó szerepe – a fejlődés legfontosabb forrása a város és agglomerációja gazdag tudásbázisa és szellemi értékteremtő ereje (melyhez a magas szintű helyi felsőoktatás jelentős mértékben hozzájárul);
- ❖ **Fejlett infrastruktúra és telephelyi feltételek** – a helyi gazdaság versenyképességét a kedvező földrajzi helyzet és humán tényezők mellett a kifejezetten magas szintű elérhetőségi, infrastrukturális és telephelyi feltételrendszer garantálja.

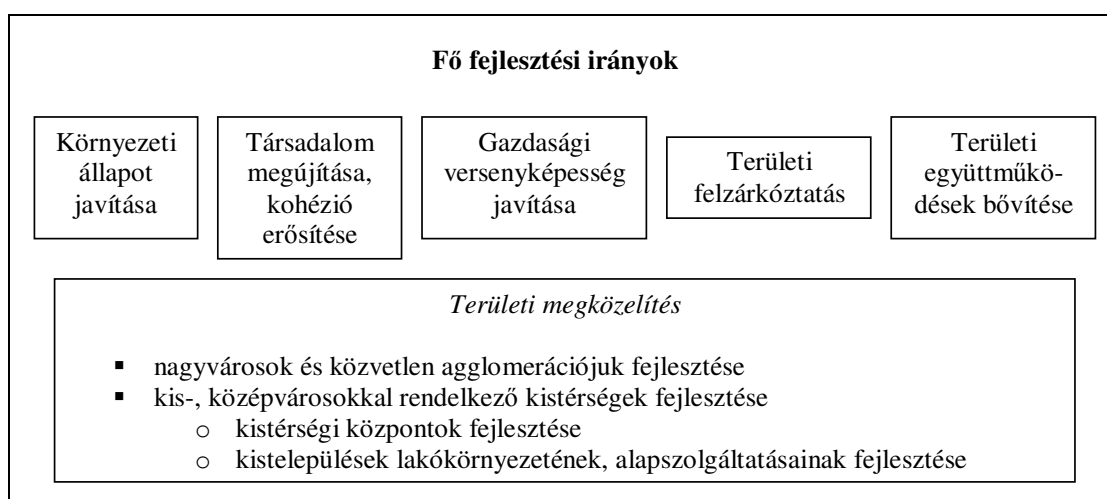
5 Koncepcionális célok (2007-2020) meghatározása

5.1. Szombathely és agglomerációja fejlesztésének fő céljai, irányai

A jövőkép megvalósításának *középtávra* rögzíthető vetületeként megfogalmazhatók a bizonyos *koncepcionális célok* és körvonalazhatók a *fejlesztés fő irányai*, melyek bizonyos mértékben konkretizálják a *tudatos cselekvés fókuszait* és a *beavatkozások lehetséges területeit*.

Szombathely és térsége fejlesztési céljainak kijelölése mindazonáltal nem csak a belső adottságok alapján történik, a területfejlesztési környezet sajátosságaira tekintettel figyelemmel kell lenni a – Nemzeti Fejlesztési Terv elveit és fejlesztési irányait tükröző - regionális szintű célokra is.

2. ábra: Az Nyugat-Dunántúli Régió fejlesztésének fő irányai

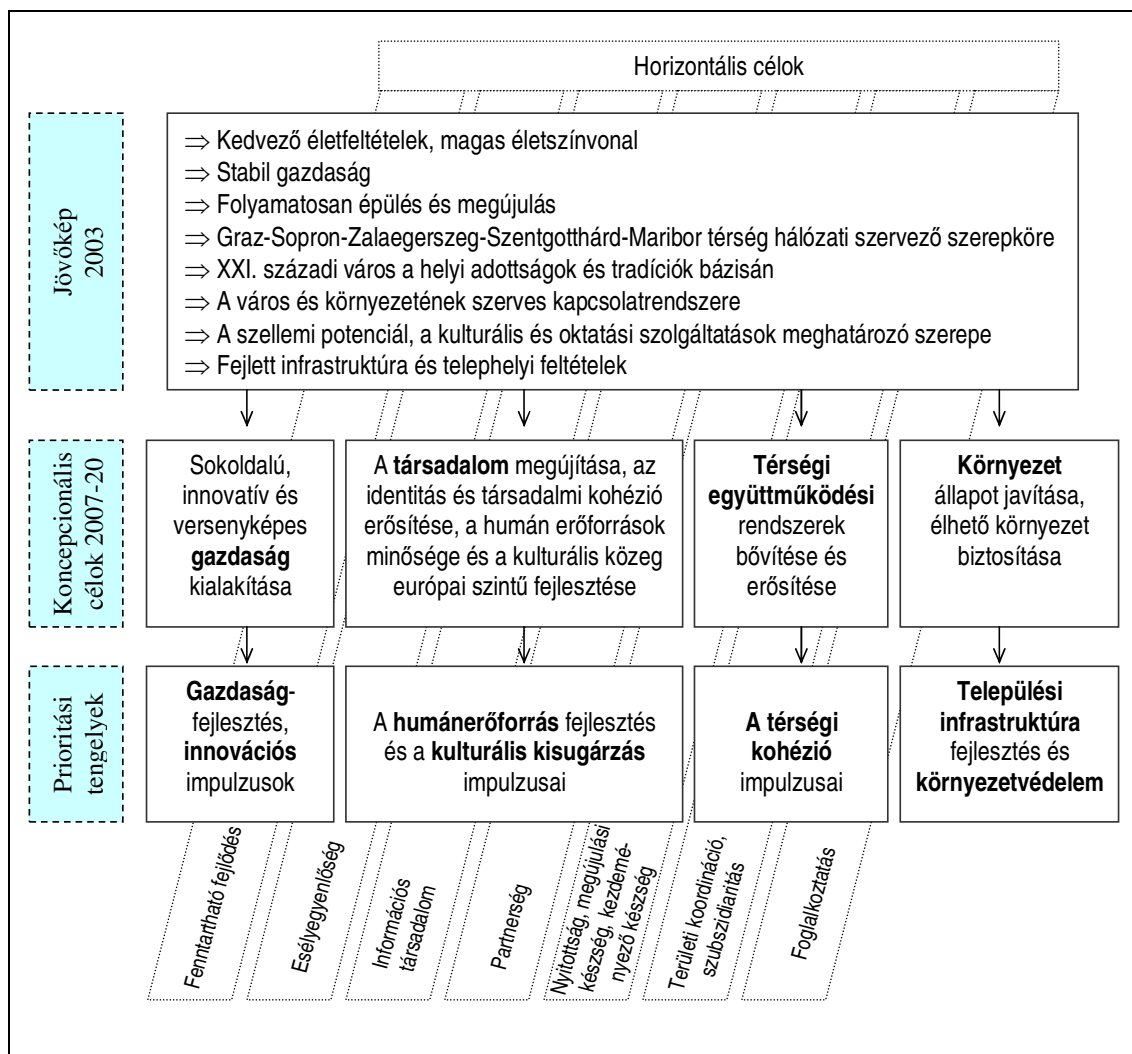
Az *OTK* hosszú távú fejlesztési irányai és a *regionális keretek* figyelembe vételével, valamint a *városi és kistérségi* programok alapján Szombathely és agglomerációja számára az alábbi fejlesztési irányok rögzíthetők:

- ❖ Sokoldalú, innovatív és *versenyképes gazdaság* kialakítása.
- ❖ *Térségi együttműködési rendszerek* bővítése és erősítése
- ❖ A *társadalom megújítása*, az identitás és társadalmi kohézió erősítése, a humán erőforrások minősége és a kulturális közeg európai szintű fejlesztése
- ❖ *Környezetállapot javítása*, élhető környezet biztosítása

E célok mellett, hogy hangsúlyosan utalnak azokra a jelenségekre, melyek a város és környéke jövőképeinek legfontosabb elemei, határozottan összhangban állnak a regionális szintű törekvésekkel és az EU-s és országos elvekkel. Ezen összhang garanciát jelenthet arra, hogy a város szervesen integrálódjon a regionális struktúrákba, egyúttal azonban határozottan megvalósíthassa saját törekvéseit, elláthassa a régió belüli szerepével, illetve általános társadalomföldrajzi pozíciójával összefüggő térszervező feladatait.

E hosszú távú koncepcionális célok jelölik ki azokat a beavatkozási irányokat, melyek mentén a prioritások kikristályosíthatók, a kiemelt programok indítandók és projektek generálандók.

3. ábra: Az szombathelyi agglomeráció fejlesztésének célpiramisa

5.2. A hosszú távú, koncepcionális célok

A hosszú távú koncepcionális célok közt kiemelt jelentősége van *a gazdaság stabilizálásának*. Ez annak ellenére is az első helyre sorolandó, hogy e cél – különösen annak egyes specifikus tartalmi elemei - önmagában, a humán szféra és a környezet szempontjaitól elvonatkoztatva nem értelmezhető. A gazdaságfejlődéssel összefüggésben hangsúlyosan kezelendő a *sokoldalúság*, az *innovativitás* és a *versenyképesség* – e szempontok jelölik ki tartalmi értelemben a célállapot jellegét és fejlesztés filozófiáját.

A tágan értelmezett humán szféra fejlesztése hasonlóképpen meghatározó egysége a célrendszernek. Az életminőség különböző közvetlenül érzékelhető összetevőinek (egészségügy, szociális ellátás, vagy éppen kultúra) jelentősége nyilvánvaló, de e kérdéskör gazdasági vetületei is megkülönböztetett figyelmet érdemelnek. A *képzés* (kiemelten a *szakképzés*) *versenyképességi összefüggései*, valamint a *kultúra idegenforgalomhoz kapcsolódó aspektusai* (mindenekelőtt a „római” motívum) központi elemét adják a koncepcionális célstruktúrának.

A harmadik megkülönböztetett terület, a *térségi együttműködési rendszerek bővítése és erősítése*, egy korábbiakhoz képest felértékelődő szempont Szombathely fejlesztéspolitikájában. Ennek szerteágazó vonatkozásai a közlekedésfejlesztéstől a területfejlesztési partnerségen át a nemzetközi kapcsolatrendszeréig részben feltételét jelentik a gazdaságfejlesztési aktivitásnak, jelentős részben azonban önálló fejlesztési impulzusok gerjesztését is ígérik.

Ahogy város és a térség adottságai, úgy a jövőkép életminőség-központúsága is indokolja azt, hogy *a környezetállapot javítása, az élhető környezet biztosítása* markánsan megjelenjen a fejlesztési célstruktúrában.

1. Versenyképes gazdaság kialakítása

A Szombathely és a vonzáskörzete gazdaságának – minden felületes látszat ellenére - törekeny voltát az utóbbi évek gyárbezárásai világosan megmutatták. Azok az *ellentmondások, amelyek e gazdaságban rejlenek*, néhány látható jelenségben összegezhetők: duális gazdaság, alacsony hozzáadott értékű ipari tevékenységek, a vállalkozói aktivitás és szolgáltatások gyenge volta stb. E felszíni problémák mellett figyelmet érdemel a gazdaság mélyebb logikája, működési elve, domináns versenymagatartása: jelenleg még nagyjából néhány meglehetősen szimpla adottság (földrajzi helyzet, bérszínvonal) adja az ide települt cégek tipikus versenyelőny-forrását, *s nem magasabb rendű lokális kompetenciák*. Azokkal a struktúraátalakításra irányuló javaslatokkal párhuzamosan, amely az említett jellemzők megváltozására irányulnak, fokozatosan meg kell változni a gazdaság működési elvének is, ha Szombathely eredményesen akar bekapcsolódni a városok európai versenyébe.

Fokozatosan meg kell teremteni egy tudás alapú gazdaság és társadalom feltételeit, melyben más rutinok és magatartásmódok válhatnak kézenfekvővé (és jó eséllyel a mainál eredményesebbé) az aktorok számára. E folyamatban fontos szerepe van a *formális oktatási rendszereknek*, de sok egyéb tényezőnek is. A *szolgáltatások* és a *kisvállalkozások* ösztönzése és támogatása, s hasonlóképpen az *idegenforgalom* támogatása is csak akkor nyújt hosszú távon fenntartható versenyelőnyöket, ha a gazdaság egészének logikája, a befektetési miliő természete is követi a *világméretű (infokommunikációs és gazdaságfilozófiai) trendeket*.

- **A gazdasági bázis erősítése, különös tekintettel a magas hozzáadott értéket előállító ágazatokra és tevékenységekre**
  - A gazdasági bázis versenyképességének javítása
    - A hálózati együttműködések előmozdítása, a klaszter-kapcsolatok erősítése
    - A vállalkozói szolgáltatások szférájának erősítése
    - A különböző szereplők közti információáramlás hatékonyabbá tétele
  - Befektetések ösztönzése a városban és a térség többi településén
    - Befektetői elégedettség erősítése, befektetői utógondozás.
    - Szolgáltató önkormányzat, hatékony gazdaságfejlesztési intézményi háttér
    - Telephelykínálat-fejlesztés, telephely-marketing
    - A városkörnyéki befektetési környezet fejlesztése, a térségi ingatlanvagyon komplex hasznosítása

- A beruházási tevékenység adminisztratív megkönnyítése;
- Innovációs illetve inkubációs intézményrendszer erősítése
- Gazdaságszerkezeti átstrukturálódás előmozdítása
  - KKV-k versenyképességének javítása és innovációs tevékenységük ösztönzése
  - Szolgáltató szféra megerősödésének elősegítése
  - Az információs gazdaság erősítése (a készülő információs gazdaság stratégia mentén)
- A szakképzés és felnőttoktatás fejlesztése, összehangolása a gazdaság igényeivel
  - A gazdaság és az oktatási rendszer párbeszéde formális kereteinek kialakítása
  - Speciális, a trendeket figyelembe vevő képzési és átképzési formák kialakítása, duális (iskola-vállalat) képzési formák szervezése
  - A Térségi Integrált Szakképző Központ (TISZK) integrálása a térségi gazdasági struktúrákba, szolgáltató szerepének megalapozása, fejlesztése
  - Régióspecifikus képzések
  - Speciális célcsoportoknak szóló programok
  - Naprakész ismereteket nyújtó programok támogatása: OKJ-s, és szakmai továbbképzési programok, átképzések
  - A minőség középpontba állítása
  - Az élethosszig tartó tanulás meghonosítása:
- **Felsőoktatás és kutatási szféra erősítése**
  - Komplex egyetemfejlesztés, a helyi tudásbázis széles alapokon történő megerősítése, új szellemi áramlatok és műhelyek támogatása
  - Felsőfokú műszaki és gazdasági képzések erősítése
  - Kutatási tevékenységek erősítése
    - Az orvostudományi kutatások erősítése, a Vas Megyei Markusovszky Kórház, mint orvostudományi innovációs centrum fejlesztése kiemelt figyelemmel egy rákgyógyító- és kutatóközpont létrehozására
    - A műszaki innováció erősítése, tudományos-innováció fejlesztési centrum létrehozása a 11-es Huszár úti laktanya rekonstrukciójával
- **Idegenforgalom fejlesztése**
  - Idegenforgalmi kínálat összehangolt fejlesztése és piacra vitele
    - A római múltat, mint történeti-kulturális motívumot középpontba állító turisztikai termékek fejlesztése és piacra vitele Szombathelyen
    - Turisztikai infrastruktúra fejlesztése (pl. szálláshelykínálat, konferenciahelyszínek, kerékpárutak, városi/térségi turisztikai centrum).

- A vidéki turizmus attrakcióinak és feltételeinek Szombathellyel összehangolt fejlesztése (pl. lukácsházi víztározó projekt)
    - Térségi és nemzetközi turisztikai termékcsoomagok kiformalása (pl. Szombathely-Bük-Kőszeg, magyar osztrák programok, Szent Márton Útja)
  - tudatos turisztikai *marketing* és partnerségre építő *menedzsment*
    - Szakmai ernyőszervezet létrehozása
    - Római „klaszter”, Szent Márton „klaszter”, Kulturális „klaszter”, Virág „klaszter”, Rekreáció „klaszter”
  - fesztiválváros-program – összehangoltan Kőszeggel
- **Agrárágazat életképességének erősítése térségi koordinációval**
  - Növénytermesztési ágazat szerkezetváltása, agrárinnováció segítése
    - Termékszerkezet váltás, technológiai korszerűsítés
    - Mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztése
    - Környezetkímélő és tájfenntartást szolgáló mezőgazdasági termelési módszerek támogatása
    - Agrárinformatika, szaktanácsadás
  - Termelési integráció és együttműködések fejlesztése
    - A termékpályás szövetkezetek létrejöttének támogatása
    - Az agrártermékek piaci megjelenésének erősítése
  - Feldolgozottsági szint növelése, élelmiszer feldolgozóipar fejlesztése
    - Szakszerű gyümölcstárolás feltételeinek kialakítása
    - Gyümölcsfeldolgozás fejlesztése (aszalás, szörp-lekvár előállítás, szeszfőzés), technikai feltételeinek kialakítása
    - Az élelmiszerek (különösen bor, méz, zöldség-gyümölcs, sütő- és édesipari termékek) csomagolásának javítása
    - Minőségbiztosítás fejlesztése
    - Speciális élelmiszerek, helyi különlegességek, agrártermékek piacra jutásának segítése
    - Agrármarketing tevékenység koncepcionális megalapozása és bővítése

2. A társadalom megújítása, az identitás és társadalmi kohézió erősítése, a humán erőforrások minősége és a kulturális közeg európai szintű fejlesztése

Mindenfajta fejlesztés végső kedvezményezettje, egyúttal legfontosabb forrása maga az ember. Átalakuló világrendünk különösen fontos jelensége az a humanizációs folyamat, mely áthatja a gazdaság és a társadalom minden szféráját. A fejlett világban a társadalmi fejlődéssel megteremtődött a jóléti állam feltételrendszere, mind sűrűbb szövésű a szociális háló, mind fontosabb céllá vált az életkörülmények javulása, mind erősebb és reálisabb az igény a hosszantartó tartalmas és egészséges élet iránt, a vívmányok alapját pedig mindinkább a humán tőkére épülő – és humanizált munkafolyamatokat rejtő – tudásalapú gazdaság teremti meg. Mindezen – Nyugat-Európában általánosnak mondható – jellemzők minden tekintetben meglehetősen magas mércét nyújtanak az EU-csatlakozás előtt álló országok polgárainak, egyúttal komoly követelményeket állítanak a területfejlesztés minden szintjén megfogalmazásra kerülő programokkal szemben.

Szombathelyen és térségében, miként az egész országban, feszültség veszi körül a humán szférát, számos teendőt és tetemes forrásokat igényelve a fejlesztéspolitikától.

A közoktatási rendszer egésze körüli országos szakmai vitáktól a helyi finanszírozási nehézségekig, illetve a szakképzés és felnőttképzés kínálata és a gazdaság kereslete közti komoly réstől az iskolarendszeren kívüli képzési piac le nem tisztult voltaig rengeteg probléma nehezíti azt, hogy a humán tőke a helyi gazdaság húzóágazatává váljék.

Egy erős, európai piacokon is versenyképes gazdaság nélkül az életminőség egyéb aspektusainak javulására sem sok az esély. Az ugyancsak jelentős finanszírozási és működési feszültségekkel terhes egészségügy, a nagy összegeket igénylő szociálpolitika nem fejleszthető egy jó jövedelemtermelő-képességű gazdaság nélkül, mint ahogy a jövedelmekkel összefüggésben fennálló társadalmi konfliktusok (melyek ugyan kétségkívül mérsékeltebbek Szombathely térségében az országos átlagnál) sem segítik az esélyegyenlőség, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja megvalósulását.

Az ugyancsak erősen forrás-függő kultúra – mely az adottságok és tradíciók alapján a város egyik húzóágazata lehet – szintén sok szálon összefügg a gazdasággal, az életkörülményekkel. Jelentőségét aláhúzza, hogy virágzása nemcsak eredménye lehet a gazdasági prosperitásnak, hanem – az egyre inkább felértékelődő „kulturális ipar” piacképes produktumain, a lakossági jóléthez való (GDP-n kívül eső) „nem anyagi” hozzájárulásán, és az ágazat által előmozdított idegenforgalmon keresztül - gerjesztője is lehet annak.

- **Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése, az egészségi állapot javítása**
  - az intézmények modernizációja az egészségügyi ellátórendszer reformjához igazítva:
    - a Megyei Markusovszky Kórház szolgáltatási színvonalának fejlesztése, belgyógyászati tömbjének rekonstrukciója, regionális funkcióinak erősítése
    - alapellátás (járóbeteg szakellátás) kistérségi alapú megszervezése, úgy hogy az ellátás elérhető legyen az aprófalvak lakosainak is;
  - Folyamatos, egészségvédelemmel kapcsolatos akciók a lakosság számára, különös tekintettel a vezető halálokokat jelentő betegségekre.
  - Prevenációs céllal a nevelési-oktatási intézményekben rendszeres egészségvédelemmel foglalkozó akciók szervezése az egészséges életmód kialakítására és erősítésére.

- A háziorvosi rendelőkben prevenciók nővéri státuszok létesítése, az oktatási intézményekben az ifjúság számára mentálhigiénés tanácsadás lehetőségének megteremtése.
  - Törekedni kell az „egy rendelő-egy praxis” megvalósítására, a privatizáció folytatására.
  - Az egészségügyi ellátásra és a lakosság egészségi állapotára vonatkozó adatbázis kiépítése, felmérés készítése és az adatok folyamatos rögzítése és elemzése.
  - Az információs rendszer további fejlesztése a kórház és a háziorvosi rendelők közötti információs hálózat kiépítése.
  - A lakossága számára biztosított járó- és fekvőbeteg ellátás színvonalának emelése, az infrastruktúra fejlesztése, valamint a Kórház regionális szerepének erősítése.
  - A reprodukív lakosú körzetekben a védőnői szolgáltatások bővítéséhez, az egészségfejlesztő programok végrehajtásához szükséges helyszínek biztosítása.
  - A lakosság egészségi állapotának javítása érdekében a civil szervezetekkel történő partnerség építése, tevékenységük megerősítése.
  - Irányított betegellátási modell bevezetése.
- **társadalmi felzárkózás, szociális ellátás bővítése**
    - Időseket ellátó intézményrendszer fejlesztése, bővítése, az idősek nappali és bentlakásos szociális ellátásának megszervezése
    - Családsegítés, gyermekjóléti szolgáltatások fejlesztése, módszertani innovációs kezdeményezések erősítés
    - Bölcsődei ellátás fejlesztése - infrastruktúra, személyi és tárgyi feltételek, minőségbiztosítás, alternatív napközbeni elhelyezési formák
    - Hajléktalanok ellátása az intézményrendszer fejlesztésével, a finanszírozás új alapokra helyezésével
    - Fogyatékkal élők ellátásának javítása
    - Pszichiátriai és szenvedélybetegek ellátásának javítása, a kapacitások bővítése;
    - az elsődleges munkaerőpiacról kiszorultak foglalkoztatásba való bevonása, mentális, szakmai fejlesztésük;
  - **oktatás-nevelés infrastruktúrájának, módszertanának fejlesztése**
    - Az óvodai nevelés minőségének és hatékonyságának továbbfejlesztése.
    - Az iskolarendszer felhalmozott értékeinek megtartása és kiépült intézményeinek stabilizálása; az alsótagozatok megőrzése a kistelepüléseken; a felső tagozatok integrálása kistérségi szinten a gazdasági és oktatási racionalitásokat szem előtt tartva

- Az iskolák felszereltségnek, infrastrukturális állapotának javítása; ezen belül a számítógépes felszereltség javítása, információs és kommunikációs technológiák alkalmazása
  - Az iskolarendszer vonzerejének növelése Ausztria irányában is
  - A művészeti képzés vertikumának teljessé tétele
  - A sokszínűség biztosítása
  - A nyelvoktatás fejlesztése
  - Minőségbiztosítási rendszerek alkalmazása
  - Az esélyegyenlőség megteremtése, illetve tehetséggondozás és felzárkóztatás feltételeinek biztosítása
  - kompetencia alapú és integrált oktatás módszertanának alkalmazása;
  - nemzetiségi oktatás erősítése
- **A közművelődés és kultúra kibontakoztatása**
- A minőségi szabadidő-eltöltési lehetőségek bővítése, a közművelődési szféra erősítése
    - A közművelődés infrastrukturális és humán hátterének, közösségi színtereinek magas szintű biztosítása.
    - Célcsoport-specifikus szabadidős kínálat létrehozása
    - A helyi kulturális értékek nyilvánosságának támogatása
    - Közgyűjtemények (múzeumok, képtár) fejlesztésének elősegítése
    - Könyvtárak (beleértve a Vas Megyei Digitális könyvtárt is), dokumentációs-információs hálózatok fejlesztése,
    - A tágran értelmezett idegenforgalmi kínálat fejlesztése,
  - A magaskultúra jelenlétének erősítése, intézményeinek és rendezvényeinek támogatása
    - A Szombathely és Kőszeg hagyományos kulturális eseményeinek fenntartása és továbbfejlesztése
    - A színháztársulat és bábművészet markáns jelenlétének megalapozása és támogatása
    - A komolyzene támogatása
    - A táncművészet támogatása.
    - A népművészet támogatása, a hagyományok ápolása, új kulturális értékek és teljesítmények ösztönzése a falvakban
  - A „szombathelyi”-identitás erősítése, a történelmi múlttal és a helyi identitással összefüggő kulturális produktumok és fejlesztések kiemelt támogatása (római kor, Szent Márton, városi múlt, Leopold Bloom stb.)
    - A római múltat, mint történelmi-kulturális motívumot középpontba állító arculatformáló egyedi turisztikai fejlesztések megvalósítása

Szombathelyen (pl. Történelmi Sétaút az Iseummal, Római Fürdő, Római Színház)

- A civil szféra megerősödésének előmozdítása
  - Önkormányzati feladatok civil szervezetek általi átvállalásának ösztönzése
  - a városban működő civil szervezeteknek intézményi háttérrel biztosító szakmai, fejlesztő, szolgáltatói funkció támogatása
  - Új, innovatív terület- és településfejlesztési kezdeményezések támogatása
- **A testkultúra és sport fejlesztése**
  - Az aktív pihenés, rekreáció infrastrukturális háttérének fejlesztése;
  - A mindennapos testnevelés háttérének biztosítása
  - Az egyesületi sportélet fejlesztése
  - Az utánpótlás-nevelés biztosítása
  - Nemzetközi és országos jelentőségű sportrendezvények szervezésének támogatása elsősorban a Savaria Aréna bázisán
- **Hátrányos helyzetű csoportok integrációjának elősegítése**
- **Önkormányzatok közszolgáltatási színvonalának javítása**
  - Az önkormányzatok és intézményeik ügyvitelének teljes elektronizálása, a legszélesebb körű távügyintézés lehetőségének biztosítása;
  - Szolgáltató (fogyasztó-orientált) hivatalok kialakítása és működtetése

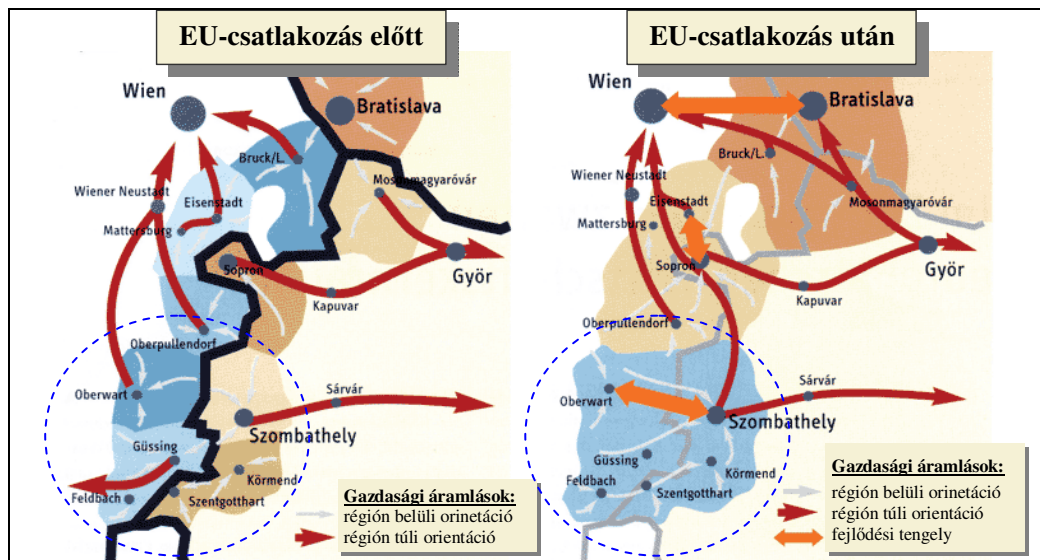
3. Térségi együttműködési rendszerek bővítése és erősítése

Szombathely egyik jelentős erőssége földrajzi pozíciója, mely – különösen kulturális nyitottságával megerősítve - számos irányban potenciális kapcsolódási pontokat ígér. Az Ausztria és Szlovénia felé irányuló természetes kapcsolatok, a már kiépült egyéb külföldi partnerségek, illetve a hazai, elsősorban régió belüli többirányú és különböző intenzitású kötődések és vonzások szerteágazóvá, ugyanakkor sokat ígérővé formálják e kérdéskört a város számára.

A város alkotóeleme a West/Nyugat-Pannon Eurégióknak, irányító testületei munkájában (szakértői és politikai szinten is) képviselteti magát. Ezen együttműködési keret ugyan még sok bizonytalansággal létezik, de léte számos – kihasználható – lehetőséget nyújt a város érdekeinek előmozdítására. A formális megye- és/vagy régióhatárok és e formális struktúrákon belüli (tényleges vagy névleges) funkciók mellett legalább olyan fontosabb az a térszerkezeti szerep, amit egy város valóban betölteni képes. E tekintetben figyelmet érdemel

az, hogy az EU-csatlakozás új távlatokat nyitott Szombathely számára: a centrumhiányos Közép-Burgenland és a város hazai vonzáskörzet egy természetes térszerkezeti egységgé formálódhat a város (illetve az Oberwarttal alkotott fejlesztési tengely) befolyási övezetében (térszervező erőterében).

2. ábra: Várható térszerkezeti változások az EU-csatlakozással összefüggésben

Forrás: SUSTRAIN alapján Entwicklungsleitbild „Burgenland – Westungarn“, Ein Programm zur Entwicklung der EuRegio West/Nyugat Pannonia, 2003.

A város és kistérséglagglomerációs övezete viszonya ugyancsak kölcsönös fejlődési tartalékokat rejt. Szombathely nemcsak önzetlen segítője a környező falvaknak, de e vonzáskörzet sok területek előnyöket és impulzusokat is nyújthat a központnak (intézményeink kapacitások kihasználtsága, „kiegészítő” turisztikai kínálat, munkaerő-tartalékok, stb.) A Kistérségi Társulás működésének dinamizálása – különösen e szint várható területfejlesztési térnyerésével – mindkét fél elemi érdeke.

A regionális kapcsolatok a régió jellemzőivel összefüggésben némiképp sajátosak. A régió megyei városi közti kétarcú, rivalizálási reflexet de stabil együttműködési hajlamot is rejtő viszony Szombathely régió belüli szerepét is folyamatos (át)értékelésre készíti. A területi egyensúly és a városhálózati együttműködés szempontjai racionális és reális lehetőségét kínálják egy többpólusú rendszernek, melyben Szombathely Zalaegerszeggel (és Nagyanizsával) egyfajta észak-déli ellensúlyát képezhetné Győrnek, illetve a Győr-(Mosonmagyaróvár-)Sopron kelet-nyugati tengelynek – a régió belső munkamegosztásában és külkapcsolataiban egyaránt.

▪ Nagyterületi kapcsolatok bővülésének ösztönzése

- A közlekedési infrastruktúra fejlesztése: elsősorban az M9-M86, M8, M85 utak fejlesztésével, a Szombathelyen átmenő Bécs-Graz vasútvonal megépítése támogatásával, regionális reptér fejlesztéssel
- A nagyterületi nemzetközi együttműködési rendszerek működésének előmozdítása (pl. Jövőrégió – Graz-Maribor térség)

- Markáns szerepvállalás a nyugat-dunántúli policentrikus városhálózati rendszer kialakításában és működtetésében
- **Nemzetközi kapcsolatok bővítése**
  - A meglévő és potenciális testvértelepülési kapcsolatok élénkítése
  - Partnerséggel létrejövő EU-projektek támogatása
- **Határ menti kapcsolatok erősítése**
  - A Szombathely-Oberwart fejlődési/fejlesztési tengely megerősítése
  - Szerves kapcsolatok kiépítése Dél-Burgenland településeivel
  - Határon átvágó foglalkoztatási, közlekedési, közszolgáltatási, civil kapcsolatok bővítése
- **Kistérségi-agglomerációs kapcsolatrendszer intenzifikálása**
  - A kistérségi társulási intézményrendszer szervezeti kereteinek és működésének fejlesztése
    - Infokommunikációs hálózatok és kistérségi belső kommunikáció erősítése
  - Új kistérségi közlekedési struktúrák létrehozása
    - Szombathely integrált elővárosi közlekedésének megszervezése,
    - A vasúti pályaudvar közlekedési kapcsolatainak, parkolás feltételeinek javítása,
    - Az autóbusz-közlekedés feltételeinek javítása egy új regionális autóbusz-pályaudvar, mint intermodális csomópont magvalósítása által
    - Városkörnyék kerékpárút-hálózat kiépítése
  - Komplex kistérségi gazdaság- és turizmusfejlesztési programok, projektek magvalósítása
    - a megvalósuló lukácsházi víztározóhoz kapcsolódóan kialakítandó üdülőterület integrált, településközi partnerségen alapuló fejlesztése
    - Szombathely-Kőszeg-Bük(-Lutzmannsburg-Oberwart) idegenforgalmi együttműködés

4. Környezetállapot javítása, élhető környezet biztosítása

Minden hosszú távú településfejlesztési koncepció legfőbb célja csak az lehet, hogy a település lakóinak életminősége jobb legyen, otthon érezzék magukat lakóhelyükön. Mindez csak akkor lehet sikeres, ha a lakók élettere, vagyis ha a települési környezet összességében javul, s az emberek tiszta, egészséges környezetben élnek. Ráadásul ezek az alapelvek fogalmazódtak meg az Európai Unió és hazánk fejlesztési dokumentumaiban is.

A prioritás felöleli a város természeti környezetének megújulását csakúgy, mint az épített környezet védelmét és a területi rehabilitálását. Szombathely adottságai mind a természeti környezetet, mind az épített környezetet tekintve jók. A város egy csodaszép környezetben épült, tájak (síkság és hegység) találkozásánál, a városban és a környékén is sok az erdő, a liget. A környezet és a tiszta levegő kedvező feltételeket nyújt az itt élőknek a kikapcsolódásra, sportolásra és általában a rekreációra. Tekintettel az elmúlt évtizedek gazdaságfejlesztési koncepcióira, a rendszerváltozásig jelentős ipari beruházások nem valósultak meg a városban és közvetlen környezetében. Mindez azt is eredményezte, hogy a környezet nem szennyeződött nagymértékben.

Szombathely történelmi város, jelentős római és különösen barokk műemlékekkel rendelkezik. Ugyanakkor a szocialista időkben a középvárosi kereteket a gyors népesség növekedés szétfeszítette. Következésképpen a tömbházakból álló lakótelepek felépülése, az egykori kecses építészeti összhang megzavarása. Mindezek szükségessé teszik a fokozatos, de a település jelentős részére kiterjedő rehabilitáció megvalósítását, amely magában foglalja a városi zöldterületek átgondolt megújítását, valamint a lakásállomány területi rehabilitációját. Kiemelt helyet kell kapnia ebben a prioritásban a kulturális örökségeink védelmének. Szerencsére Szombathely gazdag kulturális örökséggel rendelkezik, melynek megóvása mindannyiunk közös feladata.

▪ **Kommunális, műszaki infrastruktúra fejlesztése**

- A víz és csatornahálózat megújítása Szombathelyen, a csatornahálózat teljes körű kiépítése az agglomerációban
  - A város csatornahálózatának korszerűsítése és bővítése;
  - A csatornahálózat mielőbbi kiépítése 15 érintett településen
  - A vízminőség javítása,
  - Az ivóvízbázis védelme;
- Komplex hulladékkezelési program
  - Szombathely és térsége komplex regionális hulladékkezelő rendszerének fejlesztése
  - Szelektív hulladékgyűjtés megvalósítása
- Árvíz, belvíz és csapadékvíz elvezetése
  - Két tározó megépítése (a 182 hektáros lukácsbányai és a 44 hektáros dozmati)
  - Belvízelvezetés, árvízvédelmi rendszer fejlesztése, csapadékvíz-elvezetés megoldása a falvakban
- Energetikai program
  - az energia-felhasználás auditjainak elkészítése a városi tulajdonú intézményekben és energiatakarékos megoldások bevezetése
  - megújuló erőforrások hasznosítása, decentralizált energiarendszerek támogatása

- **Települési környezet fejlesztése, az épített környezet védelme**
  - Szhely belső közlekedésének fejlesztése, a közúthálózat átfogó fejlesztése (gyűjtőúthálózat újraértékelése, körforgalmak; parkolóhelyek, parkolóházak)
    - Szent Gellért út – Csaba utca vasúti felüljáró
    - Puskás Tivadar utca rákötése a tehermentesíti útra
    - A Szent Márton utcai felüljáró, és a belső körút zárása
    - Nyugati tehermentesíti út
    - Szombathely városközpont kerékpárút-hálózat fejlesztése
  - A településkép, az épített környezet fejlesztése, településrehabilitáció
    - Brenner Tóbiás tömb rehabilitációja, városi alközpontok fejlesztése
    - Letelepések lehetőségeinek az előmozdítása, lakásépítések
    - Településkép fejlesztése a falvakban, különös tekintettel a településközpontokra és közösségi célú terekre valamint az utakra és járdákra
    - Parkosítás, utcák és a parkok faállományának megújítása, kezelése
  - Örökségvédelem
    - Építészeti-műemléki-régészeti értékek védelme, felújítása (pl. Romkert, templomok, kastélyok)
    - Temetők fejlesztése, kegyeleti park létrehozása (Szent Márton temető)
  - Rekreációs terek fejlesztése
    - komplex rekreációs övezeti fejlesztés (a Csónakázótó-Tófürdő-Kalandváros alkotta rekreációs övezet);
    - a volt Városi strand hasznosítása;
    - az Arborétum és a Parkerdő fejlesztése,
    - a Perint és partja városképi-rekreációs hasznosítása;
    - elhagyott bányatavak hasznosítása.
    - Településen kívüli erdőterületek növelése
  - Mellékutak, önkormányzati- és mezőgazdasági utak fejlesztése
- **Környezet fejlesztés és -védelem**
  - Környezet- és természetvédelmi program felülvizsgálata és megvalósítása
  - Az országosan és helyileg védett természeti értékek (Pinka- és Gyöngyos-menti élőhelyek, növényritkaságok, öreg fák, kastélyparkok védelme